

Matalon Babamın Anısına

Ali Aktoğu*

*L'âme aristocratique a le respect de soi*¹

Friedrich Nietzsche

Saint-Joseph Lisesi'yle 1964'ün Eylülünde tanıştım. Bir güz günü yepyeni bir âlemlerle karşılaşma... Yaşamımı tamamen ve yeniden yönlendiren başka bir âlemin içine giriş... Kim derdi ki o zaman o muazzam Fransız kültürünün bu denli etkisinde kalacağımı... Aristokrasiden entelijan-siyasına dek bu denli içli dışlı olacağımı...

Frère Etienne'den (Orta II) Sayın Yomtov Garti'ye (Lise III) dek matematik dersi ve okulun matematik öğretmenleriyle aramda çok sıkı bir ilişki kuruldu. Ama Orta III ve Lise IA'daki matematik öğretmenim Sayın Hanri Matalon benim gerçekten ikinci ve manevi babamdır. Çocukluğumda beni en çok etkileyen insandır. Ve beni yoktan yaratan... Bana düşünmeyi öğreten... Bilim ve kültür zevkini aşıl原因... Müthiş bir pedagoji dehası...

Şimdi yaşamımın en romanvari anları geçiyor gözlerimin önünden ve bir an için bunların hepsini Matalon babamdan aldığım feyz ve irfana borçlu olduğumu düşünüyorum ve bazı anılar canlanıyor belleğimde.

Matalon babam her iki Orta III şubesini de okuturdu. Ama Lise I'in üç şubesinden sadece Lise IA'ya giderdi. Ortaokuldan mezun olunca bütün yaz onun sınıfına düşmek hayaliyle yaşamıştım. Okul açıldığı gün "inspecteur²" sınıf listelerini okurdu. Önce Lise IA'dan başladı. Nasıl heyecan içindeyim bilemezsiniz, soyadım da A'yla başladığı için yüreğim küt küt atıyor... Lise IA'da "Aktoğu"yu duyunca sevinçten havaya zıplıyorum. Matalon babamla ikinci kez yine beraber olacağız.

Dünyalar benim artık...

Lise I'deyiz. Yılın başları. Trigonometri sınavı sonuçlarını açıklıyor. 30 üstünden 24 almışım. Sınıfa bir giriyor, gözleri hiddet içinde. "Aktoğu, je vais te pendre³" diye gürlüyor. "Senin gibi bir adama bu not yakışır mı?" diye paylıyor beni. Zıpkın yemiş gibi oluyorum. Lise IA'yı cebir ve geometriden 10/10'la bitiriyorum yıl sonunda. Yine Lise I, geometrik yerlerle ilgili geometri sınavındayız. Son soruda takıldım. Bir türlü bulamıyorum. Arada bir başımda duruyor, purosunu içerek... Lavanta kokusu ortalığa yayılıyor... Heyecan da arttıkça artıyor... Babasının önünde mahçup duruma düşmüş bir çocuğun o lanet olası heyecanı dozunu artırdıkça artırıyor. Son dakikalara doğru buluyorum. "Arc capable"la ilgiliydi hiç unutmam... Ve 20/20 alıyorum. Büyük bir "angoisse⁴" kasırgasından da kurtulmuş oluyorum. Hep yinelerdi o ünlü sözünü : "Ce n'est pas une question de temps, c'est une question de capacité⁵..."

Yine Lise I'de başka bir geometri sınavı... Tuzaklı bir problem sormuş. Çok kolay görünen ama aslında son derece "subtile⁶" bir çözümü var problemin. 1,5 saatlik sürenin yarısında bitirip çıkınca Matalon babam tuzağa düştüm mü diye hemen seğirtip kâğıdına bakıp inceliyor. Ama ben kapıda bekliyorum ve ona gülümseyerek oyununa gelmediğim işareti yapıyorum. Hiç bozuntuya vermiyor... Artık Lise I'de hangi problemleri sorabileceğini bile kestirir olmuşum. Ruhunu okur gibiy-

* 1971, Fen şubesi mezunu. Dr. Nükleer mühendis.

1 Asil ruhun özsaygısı vardır.

2 Müfettiş. Okulun disiplininden sorumlu kişi.

3 Aktoğu, seni ipe çekeceğim!

4 İç sıkıntısı, buhran.

5 Zaman meselesi değil, yetenek meselesi...

6 İncelik gerektiren.

dim. Bir gün açılara göre alan hesapları yapıyoruz derste. O, yeni soruyu sormadan bir tahmin yapıp 120 derecelik alanı hesaplıyorum ne olur ne olmaz diye. Cin gibi her şeyi de görürdü... Gülümseyerekten “Aktoğu,” diyor “söyle hangi dereceyi tahmin ettin onu sorayım” ve soruyor. İlk damga da benim deftere basılıyor tabii...

“A Saint-Joseph, on apprend” diye gürlerdii bazen İzmir’den gelenlere⁷...

Tahtaya bir daire çiziyi vardı pergelle çizilmiş gibi... Hayran kalırdım. Zaten Saint-Joseph’te benim sevgilim geometriydi... Geometri aynı zamanda estetik, uyum, süzölmüş incelik demektii benim için... Sonra çok klas, rafine ve kişilikli adamdı. İnsanda saygı uyandıran bir kişiliği vardı. Derste çıt çıkmazdı. Çok etkilemiştir beni. Her şeyi derste öğrenirdim. Benim için matematik, özellikle geometri en büyük zevk olmuştu artık... Matematik derslerinde büyülenmiş gibi olurdu. Haftasonları geometri problemleri çözerdim...

Lise I’de bana ders dışı şeyler gösterdiği de olurdu odasında. Bunlardan eşkenar beşgenin çizimi beni en çok etkileyenidir. 72 derecelik açının geometrik çizimi aynı zamanda. “Bak Aktoğu,” demişti, “insan bir şeyi iyi kavrayıp anladı mı bir kez, bir daha hiç unutmaz onu. Tam 5 yıl oldu bunu senden başka kimseye anlatmamıştım.” O zaman da donup kalmıştım.

Matalon babamın pedagoji dehasının en güzel örneklerinden biri de fizikteki “moment” kavramını anlatışıdır bence. Bir gün Lise I’de söz döndü do-laştı momente geldi. Hiç unutmam birden gidip sınıfın kapısını açtı bakın dedi bu kapıyı tokmağın-dan mı iterseniz daha kolay döndürebilirsiniz, yoksa dikey eksenine doğru mu iterseniz daha kolay döner? O anda moment’in anlamı ve varoluşu nede-ni zink diye beynime saplandı. Hiçbir güç onu beynimden çıkaramazdı artık...

Matalon babam da beni öz oğlu gibi çok severdi. Gerçek bir baba kadar bana emek vermiştir. Hakkımı ödeyemem. Lise I’den II’ye geçince içim burkulmuştu. Artık Matalon babamdan ayrılıyordum. Nasıl ağlamaklı olmuştu. Neyse ki Lise II’de kendisiyle çok iyi anlaştığım Frère Colléter matematik öğretmenim oldu. Liseyi bitirdikten sonra

7 “Saint-Joseph’te öğrenilir!” Saint-Joseph’in İzmir şubesi vardı.

Matalon babamla en son Eylül 1971’de okulda karşılaşmıştık. Saçlarım çok uzun, sakal bırakmışım. Beni baştan aşağı süzdükten sonra, “Qu’est-ce que c’est que ça? La barbe, les cheveux⁸” diye takılmıştı. Bir daha kısmet olmadı görüşmek.

Ama yıllar sonra, Matalon babamın o gün, Nietzsche’nin “ne isen o ol” aforizmasını öğütlediğini anlayacaktım. Okuldan mezun olduktan 3 ay sonra bile bana, bu kez son olarak, bir yaşam felsefesi dersi vermişti.

Matalon babam sağ olsa da onunla şöyle oturup Paris’teki “L’Ambroisie”de, dünyanın incisi Portofino’da, Como gölünde, Beyoğlu’nun babası Andrea Gritti’nin Venedik’teki sarayı Gritti Palas’ın terasında veya Roma’nın yakınında Cesar’ın yazlık villasının yerindeki Paul Getty’nin bir sanat tapınağına çevirdiği eski malikanesi La Posta Vecchia’da üst düzey bir mecliste konuşup dertleşsek... O, benim Fransa ve İtalya’daki davetlim olsa şimdi... Yaşamın geometrisini irdelesek... Ve “başka bir âlem nümeyan olduğun görsek” birlikte...

Ve şimdi ben ona “Aktogusien” bir teşekkür etsem, edebilsem....

Fransızların, onun aşılacağı “esprit de rigueur”ümü⁹, “esprit cartésien”imi¹⁰ nasıl takdir ettiklerini ve hayranlıkla “Aktoğu, sen bizden daha kartezyensin” dediklerini anlatabilsem... Breteuil Mar-

ki’sinin “Sizin gibi birisinin Association de la Noblesse Française’e¹¹ girmesi gerek ben kefil oluyorum” dediğini anlatabilsem ona.

İnsanlık bir daha kolay kolay Matalon babam gibi bir pedagoji dehasını çıkartamaz...

Matalon babam Saint-Joseph Lisesi’nin şerefidir. Bu öğretim kurumunun övünç kaynağı, yü-zakıdır. Kendisini gözlerimden iki sicim yaş inerekten minnetle anıyorum. Ruhu şad, toprağı bol olsun. Ve Saint-Joseph Lisesi’nden bir an önce bu dâhi pedagogun heykelini veya en azından büstünü dikmesini ve adının en önemli tesis veya yerlere verilmesini önemle rica ediyorum... Bu iş için de ben Portofino’da sanat galerisi olan dostum ünlü italyan heykeltıraşı Lorenzo Cascio’yu öneriyorum bütün Saint-Joseph camiasına... ♦

8 Bu saç sakal da ne böyle!

9 Kuşkuya yer bırakmak istemeyen kafa yapısı.

10 Kartezyen düşünce yapısı.

11 Fransız Asilzâdeler Derneğı.